

4'2008

АГРАРНІ ВІСТІ

Щоквартальний науково-практичний журнал

З Новим роком!

**ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ
ДОРАДЧИХ СЛУЖБ**

С. 2

**проф. М.Я. Молоцький та ін.
РЕАКЦІЯ СОРТІВ КАРТОПЛІ НА РІЗНІ ВИДИ І НОРМИ
УДОБРЕННЯ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ
УКРАЇНИ**

С. 4

4`2008

АГРАРНІ ВІСТІ

Щоквартальний науково-практичний журнал

Фахове видання у галузі сільськогосподарських і ветеринарних наук

Рекомендовано до друку вченою радою університету. Протокол № 3 від 22.12.2008 р.

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., доктор екон. наук,
головний редактор
Покотило О.В., заступник
головного редактора

Барановський М.М., доктор с.-г. наук
Васильківський С.П., доктор с.-г. наук
Власенко В.М., доктор вет. наук
Власенко М.Ю., доктор с.-г. наук
Губенко В.І., доктор екон. наук
Івченко В.М., доктор вет. наук
Левченко В.І., доктор вет. наук
Молоцький М.Я., доктор с.-г. наук
Примак І.Д., доктор с.-г. наук
Розпутній О.І., доктор с.-г. наук
Рубленко М.В., доктор вет. наук
Рудик І.А., доктор с.-г. наук
Рухляда В.В., доктор вет. наук
Сивик Т.І., доктор с.-г. наук
Харута Г.Г., доктор вет. наук
Сокольська М.О., зав. РВІКВ

Редакційна рада:

Димань Т.М.
Ільницький М.Г.
Купчик В.І.
Цехмістренко С.І.

Редактор

Зайка С.О.

Технічний редактор

Горшунюва В.С.

Польський досвід професіоналізації дорадчих служб.....	2
М.Я. Молоцький, Ю.В. Федорук, К.В. Житницький, Л.О. Перетяпко. Реакція сортів картоплі на різні види і норми удобрення в умовах Центрального Лісостепу України.....	4
В.А. Полінкевич. Розробка та впровадження контрзаходів із метою зменшення радіонуклідного забруднення продукції рослинництва в агрокосистемі Житомирського Полісся.....	8
О.В. Швайка, Б.В. Борисюк, Л.І. Ворона. Морфологічні прояви адаптивних реакцій рослин пшениці озимої.....	12
Ю.П. Полупан, Т.П. Коваль. Морфологічні особливості вим'я червоної молочної худоби за використання англеської породи.....	15
О.П. Осіпенко, Т.І. Сивик. Вплив різних рівнів селену та оптимального рівня сірки на продуктивність курей-несучок.....	18
В.М. Харчишин, В.Г. Герасименко, М.О. Герасименко, П.І. Веред. Вплив раціону, збагаченого цеолітовмісним базальтовим туфом родовища «Поліщанське-П», на вміст біометалів у м'язах перетелів.....	21
В.А. Гришко. Санітарно-гігієнічна якість підкормок для поросят-сисунів.....	23
С.Ф. Разанов. Удосконалення технології виробництва воску в умовах забруднення навколишнього середовища радіонуклідами та важкими металами.....	26
О.М. Мельниченко. Вивчення морфологічних та біохімічних показників крові білих шурів при застосуванні мінерально-вітамінного препарату Полімет-В ₂	29
С.Я. Бабюк, Л.С. Кісіленко, Л.Є. Корнієнко, О-др О. Кучерявенко, О-ій О. Кучерявенко, В.А. Піотрович, В.О. Волинець, В.В. Неслоєсков, Л.М. Корнієнко. Епізоотологічний моніторинг циркуляції різних серологічних варіантів лептоспір серед сільськогосподарських тварин в Україні у 2005-2007 рр.....	32
Поради до часу.....	36

Друкується за рішенням вченої ради університету

Засновники:

- Головне управління агропромислового розвитку Київської облдержадміністрації
- Білоцерківський державний аграрний університет

Свідомство про реєстрацію: КІ 506 від 16.05.2000 р.

Адреса редакції: Україна, 09100, Київська область, м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1

Тел.: (263) 5-35-41, 5-12-88; Факс: (263) 5-25-87, 5-59-57

УДК 639.122.084.41:549.67:553.532/.534:612.72/.73

В.М. ХАРЧИШИН, канд. с.-г. наук, В.Г. ГЕРАСИМЕНКО, доктор біол. наук.

М.О. ГЕРАСИМЕНКО, П.І. ВЕРЕД, кандидати с.-г. наук

ВПЛИВ РАЦІОНУ, ЗБАГАЧЕНОГО ЦЕОЛІТОВІСНИМ БАЗАЛЬТОВИМ ТУФОМ РОДОВИЩА “ПОЛИЦЬКЕ-II”, НА ВМІСТ БІОМЕТАЛІВ У М’ЯЗАХ ПЕРЕПЕЛІВ

За даними літературних джерел, у Рівненській області нараховується декілька сотень родовищ та проявів різних корисних копалин, унікальними з яких є рівненські базальти. Особливе місце посідають виявлені супутники базальтів – цеолітовмісні базальтові туфи [1].

Туфи (вулканічний попіл) залягають по всій території Волині та Поділля на глибині 100–1500 м і лише у межах Гощанського, Костопільського і Володимирецького районів на Рівненщині виходять на донецько-засайський зріз із глибиною залягання 5–50 м [1].

Особливістю цеолітовмісних базальтових туфів родовища “Полицьке-II” Рівненської області є високий вміст сполук біогенних елементів, що зумовлює цінність їх як лікувально-профілактичного засобу [2–4]. Проте механізми біологічної дії кремній-алюмінієвих мінеральних комплексів, особливості їх застосування для підвищення ефективності тваринництва вивчені ще недостатньо [5].

Результати досліджень та виробнича перевірка показали, що при щоденному введенні в раціон курчат-бройлерам та курям-несучкам туфів Рівненської області, підвищується рівень загального білка і глобулінів у крові, а також засвоєння каротину та синтез вітамінів групи А і В [6].

За даними В.С. Бітюцкого (1990), згодовування різних доз цеоліту курчат-бройлерам справляє позитивний вплив на біохімічні показники крові та на вміст біометалів в органах та тканинах птиці [7].

З огляду на вищевикладене, метою і завданням роботи було встановлення динаміки концентрації Магнію, Феруму, Мангану, Купруму та Цинку у грудному та стегновому м’язах перепелів породи «Фараон» при згодовуванні у складі їх раціону різних концентрацій цеолітовмісного базальтового туфу родовища “Полицьке-II”.

Матеріали і методи досліджень. Досліди проводились у віварії науко-

во-дослідного інституту екології та біотехнології у тваринництві БНАУ. Для досягнення поставлених цілей було сформовано п’ять груп перепелів породи “Фараон” у добовому віці по 100 голів у кожній. Підбір птиці проводили за принципом груп-аналогів [8].

Годівля підослідної птиці здійснювалася повнораціонним комбікормом заводу “Київ-Атлантик” м. Миронівка.

Згідно зі схемою досліджень (табл. 1) до основного раціону перепелів додавали у різних концентраціях цеолітовмісний базальтовий туф родовища “Полицьке-II”.

Зразки тканин для аналізу відбирались у 2-місячному віці. Вміст металів визначали за допомогою атомно-абсорбційної спектрофотометрії на приладі ААС-3. Пробні попередньо висушували, потім озоляли, поступово доводячи температуру до 450°C.

Основні показники досліджень опрацьовані біометрично. При цьому

вірогідним вважали значення критерію вірогідності за Стьюдентом при трьох порогох: $p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$ [9,10]. При аналізі табличних матеріалів нами прийняті такі умовні позначення: * – $p < 0,05$, ** – $p < 0,01$, *** – $p < 0,001$.

Результати досліджень. Встановлено, що заміна 3,0; 4,5 та 6,0 % комбікорму цеолітовмісним базальтовим туфом родовища “Полицьке-II” призводить до вірогідного підвищення вмісту Магнію у грудному м’язі на 39,3 % ($p < 0,05$); 48,4 ($p < 0,05$) та 60,7 % ($p < 0,05$) відповідно (табл. 2). У стегновому м’язі лише при додаванні 6,0 % мінералу було відмічено вірогідне зростання вмісту Магнію на 20,2 % ($p < 0,05$). Вміст Магнію у стегновому м’язі контрольної групи у 2,04 раза вищий порівняно із його вмістом у грудному м’язі.

Результати досліджень, що наведені у таблиці 2 і 3, свідчать про те, що наявність мінералу у раціоні перепелів

Таблиця 1 – Схема дослідів

Група	Частка досліджуваного фактора до основного раціону перепелів
Контрольна	ОР (основний раціон)
I дослідна	ОР+1,5 % цеолітовмісного базальтового туфу родовища “Полицьке-II”
II дослідна	ОР+3,0 % цеолітовмісного базальтового туфу родовища “Полицьке-II”
III дослідна	ОР+4,5 % цеолітовмісного базальтового туфу родовища “Полицьке-II”
IV дослідна	ОР+6,0 % цеолітовмісного базальтового туфу родовища “Полицьке-II”

Таблиця 2 – Вміст металів у грудному м’язі, мг/кг сухої речовини, M±m, n=5

Група	Магній	Ферум	Манган	Купрум	Цинк
Контрольна	163,5±18,28	20,2±0,26	0,56±0,042	0,41±0,101	14,8±0,32
Дослідна: I	169,0±17,46	22,1±0,60*	0,64±0,110	0,44±0,056	15,4±1,44
II	227,9±17,91*	22,2±0,70*	0,67±0,076	0,49±0,093	17,4±1,05
III	242,7±28,16*	23,0±0,72*	0,71±0,112	0,60±0,105	17,5±1,67
IV	262,6±32,27*	23,4±0,46**	0,77±0,161	0,67±0,098	18,7±1,88

Примітка: різниця вірогідна * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$

Таблиця 3 – Вміст металів у стегновому м’язі, мг/кг сухої речовини, M±m, n=5

Група	Магній	Ферум	Манган	Купрум	Цинк
Контрольна	334,9±13,05	24,1±1,03	0,56±0,067	1,09±0,065	10,3±1,13
Дослідна: I	366,7±30,56	27,7±1,32	0,60±0,064	1,17±0,060	10,7±0,52
II	379,6±26,21	31,1±0,87**	0,58±0,079	1,23±0,075	10,8±1,22
III	398,6±47,14	31,4±1,21**	0,61±0,040	1,26±0,061	12,0±0,57
IV	402,7±18,23*	35,2±0,32***	0,60±0,044	1,30±0,081	12,4±0,77

Примітка: різниця вірогідна * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$

вірогідно впливає на вміст Феруму як у грудному, так і у стегновому м'язах.

Уведення цеоліту до складу раціону у кількості 1,5; 3,0; 4,5 та 6,0 % призводить до збільшення концентрації цього елемента у грудному

• Включення цеолітовмісного базальтового туфу родовища "Полицьке-ІІ" до раціону перепелів породи "Фараон" призводить до вірогідного підвищення вмісту Магнію та Феруму у грудному та стегновому м'язах птиці.

м'язі у 1,09 ($p < 0,05$); 1,1 ($p < 0,05$); 1,13 ($p < 0,05$) та 1,15 ($p < 0,05$) разів відповідно. Також відмічено вірогідне підвищення порівняно із контролем вмісту Феруму у стегновому м'язі на 7 мг/кг ($p < 0,01$); 7,3 мг/кг ($p < 0,01$) та 11,1 мг/кг сухої речовини ($p < 0,001$) за умови введення до раціону 3,0; 4,5 та 6,0 % мінералу відповідно.

Аналізуючи показники табл. 2 і 3 щодо вмісту Мангану у грудному і стегновому м'язах, встановили, що наявність цеоліту у раціоні дослідних груп не призводила до вірогідного підвищення концентрації цього біометалу.

Концентрація Мангану у грудному і стегновому м'язах визначалася майже на одному рівні.

Вміст Купруму у грудному м'язі перепелів контрольної групи становив $0,41 \pm 0,101$ мг/кг сухої речовини та $1,09 \pm 0,065$ мг/кг сухої речовини у стегновому м'язі відповідно.

Із даних табл. 2 та 3 випливає, що введення до раціону перепелів цеолітовмісного базальтового туфу родовища "Полицьке-ІІ" вірогідно не впливає на концентрацію Купруму у грудному та стегновому м'язах. Спостерігали лише тенденцію до підвищення концентрації цього мікроелемента на 0,03; 0,08; 0,19 та 0,26 мг/кг сухої речовини у грудному та на 0,08; 0,14; 0,17 та 0,21 мг/кг сухої речовини у стегновому м'язі при додаванні 1,5; 3,0; 4,5 та 6,0 % туфу відповідно.

Така сама ситуація спостерігається і щодо Цинку. Включення мінералу до раціону перепелів

призводило до підвищення вмісту Цинку у грудному м'язі на величину від 14,8 до 18,7 мг/кг сухої речовини та у стегновому м'язі – від 10,3 до 12,4 мг/кг сухої речовини (див. табл. 2 та 3).

Висновки. 1. Включення цеолітовмісного базальтового туфу родовища "Полицьке-ІІ" до раціону перепелів породи "Фараон" призводить до вірогідного підвищення вмісту Магнію та Феруму у грудному та стегновому м'язах птиці.

2. Динаміка вмісту Мангану, Купруму та Цинку мала лише тенденцію до підвищення за умови введення 1,5; 3,0; 4,5 та 6,0 % цеолітовмісного базальтового туфу родовища "Полицьке-ІІ" до раціону птиці.

З огляду на вищезазначене, актуальним напрямом дослідження є визначення впливу мікроелементів у різних співвідношеннях на біологічні системи біооб'єктів та продуктивність останніх.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Туфи Рівненської області / Клименко М.О., Мандрига М.С., Яценко О.В. // Туфи: використання в галузях економіки (Аналітична інформація). – Рівне, 2002. – С. 9–12.
2. Герасименко В.Г., Харчишин В.М. Інтенсифікація процесів утилізації відходів сільськогосподарського виробництва шляхом впровадження біотехнології вермікультивування // Науковий вісник НАУ. – 2004. – №73. – С. 33–38.
3. Герасименко В.Г., Харчишин В.М. Залежність рівня елімінації заліза із цеолітів вітчизняних родовищ від реакції середовища та експозиції // Аграрні вісті. – 2004. – №2. – С. 17–19.
4. Герасименко В.Г., Харчишин В.М. Порівняльна характеристика вилучення міді із цеолітів вітчизняних родовищ залежно від часу перебування в середовищах з різними значеннями рН // Збірник наукових праць Вінницького ДАУ. – 2004. – Вип. 18. – С. 3–7.
5. Традиційні і нетрадиційні мінерали у тваринництві. Мг/Кулик М.Ф., Засуха Т.В., Величко І.М. – К.: Сільгоспосвіта, 1995. – 248 с.
6. Польовий В.М. Проведення досліджень з туфами в Рівненській державній сільськогосподарській дослідній станції // Туфи: використання в галузях економіки (Аналіт.

інформація). – Рівне: ЦНГЕІ, 2002. – С. 16–17.

7. Битюцкий В.С. Влияние комплекса цеолитов и биологически активных веществ на показатели метаболизма и продуктивность цыплят-бройлеров: Автореф. дис. ... канд. с.-г. наук. – Львов, 1990. – 21 с.

8. Кононенко В.К., Ібатулін І.І., Петров В.С. Практикум з основ наукових досліджень у тваринництві. – К., 2000. – 96 с.

9. Мошечничко-Эригенов Е.В. Упрощенные математико-статистические методы в медицинской исследовательской работе // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. – М.: Медиц, 1964. – Т.8. – №4. – С. 71–78.

10. Меркурьева Е.К. Биометрия в селекции и генетике сельскохозяйственных животных. – М.: Колос, 1970. – 424 с.

Вплив раціону, збагаченого цеолітовмісним базальтовим туфом родовища "Полицьке-ІІ", на вміст біометалів у м'язах перепелів

В.М. Харчишин, В.Г. Герасименко, М.О. Герасименко, П.І. Веред

Вивчено динаміку накопичення Феруму, Магнію, Мангану, Купруму та Цинку у грудному і стегновому м'язі перепелів породи "Фараон" залежно від вмісту цеолітовмісного базальтового туфу родовища «Полицьке-ІІ» у їх раціоні.

Влияние рациона, обогащенного цеолитосодержащим базальтовым туфом месторождения «Польщкэ-2», на содержание биометаллов у мышцах перепелов

В.М. Харчишин, В.Г. Герасименко, М.О. Герасименко, П.И. Веред

Изучена динамика накопления Железа, Магния, Марганца, Меди и Цинка в мышцах перепелов породы «Фараон» в зависимости от содержания цеолитосодержащего базальтового туфа месторождения «Польщкэ-2» в их рационе.

The influence of a diet enriched zeolit of «Politske-II» deposit on the contents of biometals at muscular fabrics of quails was studied

V. Kharchyshyn, V. Gerassimenko, M. Gerassimenko, P. Vered

The accumulation of Iron, Magnesium, Manganese, Copper and Zinc in quails muscles depending of zeolit of «Politske-II» deposit contents in their diet was studied.